

Broar vid Byvärma

Möckeln med flera sjöars sänkning

Möckeln är till sin storlek den fjärde största sjön inom Kronobergs län. Möckeln sänktes i mitten av 1800-talet och blev ett av de största sänkingsföretagen i länet.

Den genomfördes 1852-57. Före sänkningen avvattnades Möckeln vid Byvärma västerut genom två utlopp, förenade i Tornasjön. Vid sänkningen grävdes en kanal i den södra åfåran, efter rivning av befintliga dammbyggnader, Byvärma kvarn..

Djupet i kanalen orsakade att den norra fåran helt torrlades. Från Tornasjöns utlopp fortsatte kanalen, som ”Kråka kanal”, cirka en halv km mot väster till Skeppshultasjön, som tidigare hette Oshultasjön eller Kolborssjön. Därefter fortsatte kanalen från Skeppshultasjöns utlopp till Oshult, där ett mindre fall utrevs, Smedjefallet. På så sätt blev även Tornasjön och Skeppshultasjön sänkta. Även några väster om Möckeln belägna sjöar påverkades och samtidigt blev, genom rensningar i bäcken mellan Tornasjön och den norr därom liggande Elmtasjön, den sistnämnda helt utdikad. De landvinningar som erhöles genom de olika sänkningarna utgörs numera huvudsakligen av skogsmark. Undantag utgör bland annat botten i Elmtasjön, som enligt topografiska kartan utgörs av sankmark, som tidvis står under vatten.

År 1891 utarbetades förslag till sänkning av högvattenstånden i Skeppshultasjön och Tornasjön men förslaget genomfördes inte.

Byvärma norra åbro, fotograferad i maj 2004

Det är en valvbro i fyra spann, över ett äldre utflöde ur sjön Möckeln nordväst om Byvärma gård. På grund av sjösänkningen på 1850-talet liknar den gamla åfåran i dag mest ett dike, som dock på senare år har rensats något. Bron har långa tillfartsramper. Den är vackert byggd av väl kilad sten.

- I Abraham Bergius vägbeskrivning från 1791 nämnes ”Byverma norra åbro”, jämte ”Byverma södra åbro öfver Helig å”.

Den sistnämnda ligger i Pjätteryds socken.

- ”Byverma norra åbro”, som ligger väster om nuvarande landsvägen, ingår i en lokal skogsväg. Den är byggd före 1790 av kilad sten och består av fyra spann, där spännvidden är 2+3+3+2 meter. Den är en av länets äldsta bevarade broar, som dock på grund av sin belägenhet nästan råkat i glömska.

Älvanäs bron omkring 1935.

Älvanäs bron förbinder Pjätteryd och Agunnaryds socknar

Bro i åtta spann, 8 x 4,6 meter av kilad sten, över Helge å söder om Byvärma gård i Pjätteryds socken, utförs 1822 av Bro-Nisse. Nils Nilsson (1797-1862) från Hamneda var systerson till Per Henrik Ling. Han var en av våra mest kända brobyggare. Denne man har varit byggherre för flera av länets mer betydande broar.

Historik om Bro-Nisse.

Beträffande bron vid Byvärma finns det två motstridiga uppgifter. Enligt Länsstyrelsens kungörelse 1822-05-15, byggdes bron vid Byvärma den sommaren. Kan då Bro-Nisse endast 25 år gammal vara dess upphovsman? Senare uppgift talar om att han avled 1862-05-30, av lunginflammation som följd av att han föll i ån, som i maj var kall. Kan det vara så att bron byggdes 1822 av okänd brobyggare och ersattes 1862 av Bro-Nisse, ja det får vi aldrig veta.

År 1958-59 förstärktes bron och kompletterades med betongdäck. Skyddsräcket byttes ut mot stålprofiler.

Gunvor Karlsson

Källa; Delvis ur Sänkta och utdikade sjöar i Kronobergs län 1983.

Älvanäsbron i maj 2004. Lägg märke till de V-formade stenpelarna mellan varje spann, vilka fungerar som isdelare.